

Idegenforgalmi nyelvujítás

Irta Nagy Emil

Hiteles forrásból hallottam azt az igazán kedves dolgot, hogy Hollandia trónörökös királyi hercegnője, aki férjével nemrégiben beutazta Európa egy részét és nálunk is több napot töltött, amikor a mi fővárosunkról beszél, arról így szokott megemlékezni:

— *Budapest a nagyvárosok gyöngye.*

Hippolyt Taine megállapítása szerint az igazi művészléleknek van meg az a sajátos képessége, hogy mindennek nemcsak azonnal meglátja a *legjellegzetesebb fő vonását*, hanem azt egy-két ecsetvonással, avagy néhány szóval úgy ki is tudja fejezni, hogy ezzel többet mond, mint más egy egész értekezéssel.

Hollandia királyi hercegnője nyilván művészlélek Taine szellemében, mert azzal a két szóval megkapóan fejezi ki azt a *fő jellemvonásos igazságot*, amire gyönyörű fővárosunknak valóban joga van.

Mert botor önhittség lenne azt állítani, hogy nincs szebb vidék a világon, s az se igaz, hogy Budapest a világ legszebb városa, ellenben a tiszta igazság erejével ragadja meg lelkünket ez a meghatározás:

„*Budapest a nagyvárosok gyöngye*“, mert valóban a *nagyvárosok* között egy sincs olyan szép, mint Budapest.

*

De amikor őszintén örvendünk annak, hogy a külföld végre érdeme szerint méltatja fővárosunk páratlan szépségét, egyúttal mindazok, akik sokat foglalkoznak idegenek kalauzolásával, egyúttal szomorúan tapasztaljuk lépten-nyomon azt is, hogy az idegenforgalmi eszme nagy kárára *fővárosunknak idegenek nyelve és füle számára rettenetesen rossz a neve.*

Hisz ahogy ők kiejtik fővárosunk nevét — *Budapest* — annak egyik fele — *Pest* — a legtöbb idegen nyelven azt jelenti, hogy *pestis*.

Mikor még a régebbi világban nem szoktunk volt irántunk érdeklődő idegen tömegekkel érintkezni, ez a szerencsétlen szóhangzás természetesen nem tűnt fel nekünk, de ma már a megváltozott viszonyok között, amikor igen sokat vagyunk idegenekkel, lesújtó minduntalan azt hallani, milyen kár, hogy ennek a szép városnak — a nagyvárosok gyöngyének — a neve *felében azonos a legszörnyűbb járványos betegség nevével*, amit kérlelhetetlen ellenségeink kellőképpen ki is használnak ellenünk.

*

Hogy külföldi ember számára mennyire egészen más hatással van nyelvünk egyes szavainak a *hangzása*, mint saját fülünknek, arra nézve elmondok egy kedves régi történetet:

Tizenöt esztendőn át voltam, egészen a miniszterség vállalásáig, a herceg Esterházy hitbizomány jogigazgatója s természetesen sok időt töltöttem a hercegi családdal. Különösen sok fényes napot éltünk át a nyári kastélyban Eszterházában, ahol mindig sok vendég fordult meg.

Egy ízben, amikor reggeli után a nagy hallban szokás szerint élénk beszélgetés fejlődött ki, az egyik vendég, egy orosz gróf s egyúttal cári lovastiszt, azt kérdezte Margit hercegnétől, a bájos, mindig vig és kedves háziasszonytól, hogy mi a „*Liebe*“ magyar neve?

A hercegné kacagva válaszolta:

„*Szerelem.*“

Az orosz grófnak semmiképpen se tetszett ez a szó, s a társaság élénk derültségétől kísérvé kifejtette, hogy ez az unalmas, egyhangú szó, a három azonos magánhangzóval semmit se mond és semmiképpen se tudott belenyugodni abba, hogy a tüzesvérű magyar faj ilyen unalmas, monoton szóval fejezi ki a legnagyobb emberi érzést.

Miközben a gróf erről morfondírozott, belépett a hallba az istállómeister s mélyen meghajtván magát a hercegné előtt, megkérdezte, hogy az uraságok mikor óhajtanak kikocsizni a Hanságba?

„*Délután*“ — felelte kedves hangján a hercegné.

Mintha villamos szikra csapta volna meg a grófot, felpattant s megkérdezte, hogy mit mondott most a hercegné? Mikor megmondottuk neki, mit tesz az, hogy „*délután*“, csalódottan visszaült helyére, s fokozódó derültségtől kísérvé, így füzte tovább szóhangzási elmélkedését:

„Nem jó az Önök nyelve! A legszebb emberi érzést ilyen unalmas, monoton szóval fejezi ki: *szerelem*, ellenben azt az érzelmileg semmit se mondó fogalmat, hogy *ebéd után*, olyan gyönyörű, változatos hangzású szóval illeti: „*délután*“. Ajánlom — mondotta —, hogy változtassák meg nyelvüket, s az *ebéd után-t* nevezzék „*szerelem*“-nek s a *szerelemet* mondják így, hogy: *délután!!!*“

*

Ez a régi eset jutott az eszembe tegnap, s megmondom, hogy miért? Ugyanis egy londoni barátomtól jövő ajánlólevél alapján egész nap szerte-széjjel megmutogattam a vidéket egy előkelő, szép angol hölgynek, ami már tizenhárom év óta megszokott hazafias foglalkozásom.

Az autóban ő is, mint már előtte sokan mások, rátért arra a témára, milyen kár az, hogy ennek a gyönyörű városnak olyan csunya neve van, ami felében *pestis-t* jelent. Azért is rossz a *Budapest* név, mert a külföldiek minduntalan összekonfundálják *Bukarest-tel*. — „Én ezen a bajon akkor se tudnék segíteni, ha éntőlem függene a *névváltoztatások* ügye — feleltem — s így bele kell nyugodni fővárosunk csunya nevébe.“

Miután bejártuk a pompás kilátású budai hegyeket, azt akartam, hogy lásson egy kis lapos magyar vidéket is. Eközben átkocsiztunk *Rákospalotán*. Mikor kiejtettem ezt a nevet, az angol hölgy izgatottan kérdezte, hogy mit jelent ez a szép név? Én azt a magyarázatot adtam — nem tudom, helyesen-e —, hogy a „*Rákos*“ az egy költők által is megénekelte *patak*, a *palota* pedig azt teszi, hogy: „*Palace*“.

Kis vártatva az angol hölgy fejtegetni kezdte — akárcsak régen az orosz gróf a *szerelemmel* és a *délután-nal* —, hogy milyen hibásak a mi elnevezéseink. Egy ilyen lapos, aránylag igénytelen vidéki helyet *Rákospalotájának* hívunk, a gyönyörű fővárost pedig a *pestis-sel* azonos névvel illetjük, ahelyett, hogy azt *Rákospalota* mintájára *Dunapalotának* neveznénk, hisz el se lehet képzelni megfelelőbb, jobban hangzó, pompásabb dolgot, mintha fővárosunk nevében kifejezzük azt a világra szóló igazságot, hogy az a *Duna vízének ősrégi palotája!* Mennyire tetszene ez a név mindenfelé, — tette hozzá kedves mosollyal az angol hölgy.

Én első percben úgy bámultam reá, mint hajdan Eszterházában a nyelvujító orosz grófra, de azután el kellett ismernem, hogy idegenforgalmi szemszögből nézve, tökéletesen igaza van, s miután a kedves angol hölgynek meg kellett ígérenem, hogy modern nyelvujító eszméjét közreadom, ezt ezennel megcselekszem.